

José Bové

«Demokrazia berrasmatu behar da»

“Non hago? Zein larretan...”

SUSTRAI COLINA

Argazkiak: Dani Blanco

Larzac-eko eremu militarren hedapenaren aurkako ia hamar urteko borroka kontatzen duen *Tous au Larzac* filma aurkeztu berri duzue Cannes-en. Nola gogoratzen duzu borroka hura?

Armadaren aurka ezin duzu batailarik planteatu, beraiek baino aztiagoa izan behar duzu nahitaez. Borroka hura irudimenez eta sormenez irabazi genuen, orduan ekintza molde aski berriak zirenak erabilita. Oso hezitzailea izan zen niretzat, 18 urterekin murgildu bainintzen bertan, eta nire formazioaren ezinbesteko aroa suertatu zen. Garaipen hark aitzina jotzeko grina piztu zuen nigan, jendearen arteko batasuna eta inplikatu ez haragoko interesa pizteko gai ginen momentutik indar harreman positiboa barreiatzen zela ohartu nintzelako, eta horri esker soilik irabazi dezake Davidek Goliaten aurka. Ez dakit protesta eta aldarrikapena senean daramatzadan, baina gauzak nire kontzientziaren edo nire ustez izan behar luke tenaren aurka egiten direnean hil ala bizikoa zait erreakzionatzea. Hala hezi ninduten, hala eraiki dut nire nortasuna, eta hala egin dut aurrera. Zentzu horretan, biziki arrakastatsua izan zen Larzac-eko borroka. Ez guretzat soilik, sasoi hura ezagutu ez zuten anitzentzat ere motorra izan dela esango nuke.

Norena behar luke lurrak?

Ez dut horrekiko dogmatismorik, ez dago kasuistika idealik. Maxima bakarra dago, lurra lurra landu nahi dutenen esku egotea, eta ororen gainetik laborantza lehenestea. Nekazal lurrek laborari anitz enplegatuz elikagaiak ekoizteko balio behar dute, luraren egoera kontraktuala edozein dela ere. Izan liteke jabetzan, alokairuan, jabetza kolektiboan... Ez zait inporta. Lurraren erabilera da garrantzitsuena, ez luraren jabetza. Izan ere, ez

badugu nekazal lurren erabilera ziurtatzen, zer gertatuko da hurrengo belaunaldia laborantzari lotu beharrean lur horietan etxeak eraikitzen hasten bada? Horrexegatik bermatu behar da nekazal lurren nekazal erabilera. Ez daitezela espekulazio tresna izan.

Laborari gazteak ezin plantaturik dabilta.

Lurra eros ditzakeen laborari gazterik ez dago. Alogeraren hedapena erraztu behar dugu, eta batez ere, lur-jabe batek bere lurra alokatzea erabakitzen duenean, sistema klasiko zein berritzailean plantatu nahi duen gaztea hobetsi dezala jadanik soro andana duten laborari industrialengana jo beharrean. Ezinbestekoa iruditzen zait alokairuan plantatzeko irizpidea finkatzea, denok baitakigu jabetzan hastea ezinezkoa izateaz gain iraingarria dela gaur egun. Zer zentzu dauka lur batzuetan dirutza inbertitzeak gero hurrengo belaunaldiari saltzeko, eta hurrengoak hurrengoari, eta... Hori bankuari baizik ez zaio interesatzen!

Laborari ttipien geroa beltz ikusten du askok.

Eguno nekazal politikaren erreformaren erroka nagusi bat da. European dauden 14,5

Nortasun agiria

Talence-n (Frantzia) sortu zen 1953ko ekainaren 11n. Urtetan Nekazarien Konfederazioko eta Vía Campesinako sindikalista, egun eurodiputatu eta mugimendu altermundialistaren aurpegi ezagunenetakoa da. Liburu zenbaiten egile, Cannes-en aurkeztu eta udazkenean aretoetan izango den *Tous au Larzac* filmaren protagonistetako bat ere bada.

milioi laborarietatik 12,5 milioik bost hektarea baino gutxiago ditu. Zer esan nahi du horrek? Errealitatearen zati itzel bat dela laborari ttipiena. Ez dakidana da gai izango garen mahai gainean ukabilkada jo eta esplotazio horiek etorkizun ekonomiko, sozial eta ingurumen mailakoa dutela onartarazteko. Baietz espero dut, horiek baitira enplegu lokalak sortzen, geruza sozial koherenteak ehuntzen eta biodibertsitate kultibatua ahalbidetzen dutenak. Prozesu osoa ipurdiz gora botatzeko tenorea da. Orain arteko Europako nekazal politikak hori bakarrik babestu duen arren, laborantza industrialaren logikatik atera behar dugu, gertuko laborantza bultzatuz, zirkuitu laburrak zainduz eta unitate txiki eta ertainak mimatuz. Horretarako ezinbestekoa da gizartean ematen ari den mentalitate aldaketa akuilatzea. Denok ikusten dugu inportazioaren logika jendearen, eta bereziki jende xumearen interesen aurka doala. Horregatik, ez gaitezen engaina, ez dago Europarik laboraririk gabe. Ez badago nekazaririk, nola izango gara burujabe? Nola garatuko dugu gure subiranotasuna, multinazionalen eta gurera inportatzen duten herrialdeen menpe bagaude? Laborari eta laborantza ttipien defentsa hil ala bizikoa da elikagaien subiranotasuna lortzeko, edozein proiektu politikoren ezinbesteko oinarria horixe dela jakinik.

Multinazionalak eta laborantza industrialak aipatzen dituzuno, nola borrokatzen da genetikoki edo jitez aldaturiko organismoen aurka?

Deus baino lehen, jitez aldaturiko organismoak irtenbidea ez izateaz gain, pestizida ekoizle erraldoientzat euren pestizidei egokitutako haziak saltzeko modua direla jabetu behar gara. Bestalde, gaur egun genetikoki eraldaturiko organismoen aurka borrokatzea hazien pribatizazioen aurka jazartzea da, haziak kontrolatu

Jatetxe, kirolegi, bulego, pasealeku... Hiri bat da Europar Parlamentua. Bidegorriak proposatzen dituenari errezeloz begiratzen zaion hiri bat.

"Espainian bezala, 25 urtez azpikoen %48a langabezia dagoenean, ez dago errebolta beste biderik. Gure patua berriz gure esku hartzeko kontzientziazten ari gara"

nahi dituzten multinazionalen rol zapaltzailearen aurka egitea, eta multinazional horiek gure ingurumena eta osasuna arrisku gorrian jartzen dutela konturatzea. Geroz eta ikertzaile eta mediku gehiago bat datoz esaterakoan pestizidei loturiko minbizi kasuak areagotzen ari direla, eta, ingurumenak osasunean geroz eta pisu handiagoa duenez, eritasunak kale-kantoiari zain dauzkagula. Horregatik, jitez aldaturiko organismoen aurkako borroka ingurumen suntsitzearen aurkako borroka da, baina baita pertsonak xehatzearen kontrako borroka ere. Guda global bat da, laborantza arautu dezaketen lege agronomoei bizkarra eman dien laborantza produktibistaren aurkakoa. Baina kontzientzia hartzetik hasten da dena. Hortik soilik isuri daiteke moratoria bat erdietsi dezakeen indar harreman bat. Etengabeko eta betiereko arreta eskatuko digun gaia da, firma erraldoi horiek beti baitaude atezuan, parean jartzen zaiena baztertu eta merkatua irensteko prest.

Funtsean, ez al gara botere ekonomikoa botere politikoa baino indartsuagoa den sisteman bizi?

Argi eta garbi. Botere ekonomikoak botere politikokoekiko autonomizatu dira, eta euren kasa aurrera jotzeko arauak sortu dituzte, estatuen zein estatu multzoen gaintik pasaz. Egungo multinazional handiek estatu askorenak baino aurrekontu handiagoak dituzte. Kontra-botererik ez dagoen bitartean beraiek aginduko dute, beraiek erabakitzen eta erabakiarazten duten munduan biziko gara. Horri modu desberdinez egin dakiok aurre. Batek, herritarren boterea dago, bakoitzak hautatu dezake zer jan, zer erosi, zer boikotatu. Bestetik, monopolioaren logika puskatzen duen edo multinazional horiei haziak pribatizatzea zailtzen dien Europa mailako politikak diseinatu daitezke. Hazien pribatizazioa debekatzen badugu, sistema espekulatzailak

ezingo du funtzionatu eta multinazionalen orain arteko eskema guztiak irauliko dira. Baina hori borondate politiko baten menpe dago, eta normalean, borondate politikoak herritarren borondateak bultzatuta baizik ez dira agertzen. Horregatik herritarrei dagokie indarra erakustea, politikariek botere ekonomiko horiek makurrarazi ditzaten.

Lobby ekonomiko horiek ez dira hain erraz makurtzen, ordea. Mundu guztiak daki Monsanto-k zer egiten duen eta hortxe jarraitzen du.

Lobby ekonomikoek euren lana egiten dute, une oro ahal bezainbat diru irabazten eta ahal beste botere eskuratzen saiatuz. Joko-arau batzuk inposatzen saiatzen dira, euren interes ekonomikoentzat onuragarriak direla jakinik. Horren aitzinean ez zaigu inurri lanean jarraitzea besterik geratzen. Haziak pribatizatzerik ez duten egunean jitez aldaturiko organismoak desagertuko dira, inbertsioen osteko etekinak desagertuko direlako. Pribatizatzeko horrek ahalbidetzen die Monsanto eta besteei haziak saltzen dituzteno laboraria hurrengo urtean hazi horiek erostera behartzea, bere uzta berriz ere beharrezkoa. Gertatzen ari dena izugarri larria da, eta horri aurre egiteko, ez dago mobilizatu eta gain-gaiean egotea besterik.

Azken hilabeteotan munduan gertatu direnak ikusirik, mobilizazioen urrezko garai batean sartu garela dirudi.

Krisi garaian gaude, urtetik urtera jende gehiago kolpatzen duen egoera batean, eta garbi dago goiz ala berant nazkak gaina hartzen duela. Esanguratsua iruditzen zaidana da, udaberri arabiarrean kasu, belaunaldi berri bat altxa dela eta berak lortu duela diktadurak makurtzeko mugimenduak abiaraztea. Hori hala, Espainian edo Europako beste estatu batzuetan, jendea nazka-nazka eginda dago eta ez du inolako etorkizunik ikusten. Espainian bezala, 25 urtez azpikoen %48a langabezia dagoenean, ez dago errebolta beste biderik, ez bada fatalismoan jaustea. Eztabaida politiko klasikoenganako sinesmen osoa galdurik, gure patua berriz gure esku hartzeko kontzientziatzen ari gara. Bistakoa da demokraziaren giderrak berreskuratzeko nahikeriaren aurrean gaudela, bukatu dira demokrazia besteen esku uzten genituen garaiak, eta ernetzen ari den itxaropena handia bezain benetakoa da.

Genetikoki eraldaturiko organismo osaturiko plantazioen xehatze ilegalak, Millau-ko McDonald's-aren aurkako ekintza... Diskurtsotik harago jo duzu sarri.

“Fukushimaren moduko hondamendien ingurumen eta giza kostua ikustean argi dago nuklearrak ez duela merezi. Hori bakarrik aski da energia nuklearrari bizkarra emateko”

Beti saiatu naiz koherentea izaten, eta ekintzak beharrezkoak zirela sentitu dudanean, nire ardurak nire gain hartuta burutu ditut ustez egin beharrekoak. Horrek borroka modu bat, bizitza ikuspegi bat, islatu dezake, baina bakoitzari dagokio bere eztabaida eta erronkak bereganatzea. Argi dagoena da demokrazia berrasmatu behar dela, demokraziaren hodiak estalita daudenean, instituzioak izoztuta eta gaindituta daudenean, herritarrei dagokielako interes kolektibo eta komunaren aurkako legeekiko desobediencia erreakzionatzea. Zilegitasunaren auziak legalitatearen markoa gainditzen du, eta zilegia ilegalak izan denean ere nik ez dut sekula dudatu. Baina hori aukera kolektibo batean kokatzen den hautu pertsonala da, eta funtsean, halaxe sortzen dira desobediencia zibil mugimendu antolatutako zein bote-lasterrekoak. Zentzu horretan, XX. men-

deak erakutsi du biolentziak ez dakarrela aurrerapenik, ez duela ezer desblokeatzen, eta biolentzian oinarritzen ziren mugimenduek beraien xedeak bete dituztenean ere, gizarte bortitzak sortu dituztela gerora. Aspaldi esan zuen Gandhik arbola hazian nola, helburua bitartekotan zetzala. Hori gogoan, heldutasun itzela ikusten dut mugimendu sozial anitzetan, eta arabiarrek mugimendu baketsu eta herrikoiekin diktadurak kanporatu dituztela frogatu badigute, dena da posible.

Fukushimakoaren ostean, energia nuklearraren azkenak posible zirudien, baina enegarrenez, hautsak tapiz azpian gorde, eta denak berdin jarraitzen du.

Txernobylen ondoren gertatutakoa normalizat hartzeko eskatu ziguten, hiltzear zegoen sobieten sistema komunistan gertatu zelako, eta gu gaitz guztietatik salbu geundelako. Baina Fukushima Japonian dago, herrialde industrializatu eta teknologikoki aurreratuenetako batean, eta horrek garbi frogatzen du inor ez dagoela hondamendi teknikoa dakarren arazo naturalen pilaketatik libre. Orain, esaterako, Frantzia lehorte handia pairatzen ari da, bertako 52 zentral nuklearretatik 38 ibai bazterretan daude, eta agian udan zentral horiek itxi behar dira hozte sistemek kale egingo dutelako. Hori hala, auskalo zer gerta daitekeen erreaktoreekin. Urrunago joanez, Frantzian hamar zentral arrakala sismikoen gainean eraikita daude, eta orain arte lurrikararik egon ez izanak ez digu bermatzen geroan izango ez denik. Horrek nuklearraren segurtasunaren eztabaida pausatua uzten du, eta halako hon-

AZKEN HITZA

Aitzakia

“Estatuek arazoak Europatik datozela eta eurak gure interesak babesten saiatzen direla saltzen digute herritarroi. Hori gezur handia da. Estatuak Europa aitzakiatzat erabili arren, beraiek daude Europaren eraikuntza eta kudeaketaren aurrean”.

damendien ingurumen eta giza kostua ikustean argi dago nuklearrak ez duela merezi. Hori bakarrik aski da energia nuklearrari bizkarra eman behar zaiola esateko, alternatiba energetikoen bila joan eta kontsumoa gutxitzen duen garapen eredu bat plantan ezartzeko.

Betiko interesak agertu dira, alabaina, fracking edo eskisto gasaren aferaren azpian.

Hori ere, Frantzian gertatu arren, mundu mailako borroka bat da, munduko petrolio eta gas enpresa erraldoien esplotazio eta ustiapenen aurkako borroka baita. Lur andana berenganatzen saiatzen ari dira beraien mesedetan erabiltzeko. Orain arte, modu ia klandestinoan lortu dituzte lur horiek eskuratzeko baimenak, eztabaidarik gabe, azken gas edo petrolio tantaren xerka joan behar genuen plaza publikoan deliberatu gabe. Hori gutxi ez eta arazo demokratikoaz gain, pro-

blema teknologiko batekin egiten dugu topo, frakturazio hidrolikoa baita produktu horien bila joateko modu bakarra eta hori biziki arriskutsua da lurraren hainbat geruzarentzat. Jendea arras fite mobilizatu da, eta argiki hautatu du ura eta petrolioaren artean. Jendeak badaki deus egin ezean, hemendik gutxira ura kutsatua izanen dela eta bere herriak abandonatu behar-ko dituela.

Mobilizazioak mobilizazio eta ekintzak ekintza, batzuek esango zizuten kalea dela lider altermundialista baten lekua eta ez Europar Parlamentua.

Ez nago inori leziorik emateko, baina Europako nekazal politikaren aurka 30 urtez borrokatu ostean, benetako aukera bat daukagu instituzio horietan sartu eta gauzak errazteko. Bistakoa dena da, alta, lorpenak instituzioetan eta instituzioetatik kanpo egin dezakegunarekin bat egitetik jinen direla. Espero dut gai izango garela letrak aldatu eta lerro nagusiak berridazteko eta salatu beharrekoak beste oihartzun batekin salatzeke. Gure borroka moldea ez da aldatu. Gu parlamentu honetara indar korrelazio berriak sortzera gatzoz, eta horretarako, mobilizatuta segitzen duten mugimendu autonomoak behar ditugu. Horien lanak bihurtzen gaitu eraginkor. ■

argia.com Elkarrizketaren bideoa ikusgai, gure webgunean.

CuadraBus
www.cuadrabus.com
☎ 945 890 804 / 670 477 727 · Faxe: 945 892 215
info@cuadrabus.com